

zasigurno predstavlja veliki doprinos u naučno-istraživačkom opusu karaktera rata, glavnih ideologa, naredbodavaca i realizatora agresije, negatora zločina i genocida nad Bošnjacima, te kao takva mora se shvatiti kao poruka, pouka i osuda

Miloševićeve kripto-politike, kao i svake druge politike koja vodi u zločine, razaranja i genocid nad bilo kojom etničkom ili društvenom grupom.

Sarajevo, 11. marta 2015.

Dr. Fikret Bečirović

UDK 327.82:341.281(497-15)

ULOGA DIPLOMATIJE U RJEŠAVANJU MEĐUNARODNIH I MEĐUDRŽAVNIH NESPORAZUMA NA PROSTORU ZAPADNOG BALKANA

Prikaz knjige dr. Džemala Najetovića i Flamura Gashija

Diplomatija je vanjskopolitička djelatnost države u odnosu na druge subjekte međunarodnog prava i međunarodnih odnosa – države i od njih osnovane međunarodne organizacije. Autori idu od prve upotrebe pojma diplomatija (francuski kardinal Rišelje, 1624–1642. g., predsjednik vlade Francuske).

Ova knjiga nije pisana isključivo kao udžbenik, ali po svom kvalitetu i sveobuhvatnosti materije ona to zaista i jeste, jer sadrži razmatranja brojnih faktora koji utječu na međunarodne i međudržavne pro-

bleme i načine njihova rješavanja. Zato će svaki njen čitalac biti u mogućnosti da se sveobuhvatno upozna sa sadržajem i da shvati složenost i slojevitost međunarodnih i međudržavnih problema, kao i značaj i ulogu diplomatije u njihovom rješavanju, a posebno u dizajniranju, oblikovanju i vođenju vanjske politike.

Ova knjiga predstavlja svojevrsni zbornik odabranih stručnih članaka (ogleda) iz međunarodnog prava, međunarodnog javnog prava, diplomatsko-konzularnog

prava i vanjske politike koje su autori izlagali na savjetovanjima i seminarima i objavili u domaćim i inostranim stručnim i naučnim časopisima i drugim publikacijama.

Na kraju knjige priložen je dovoljan broj relevantnih dokumenata, mapa i shema koji se neposredno ili posredno odnose na materiju koju su autori obrađivali.

Autori su u pravu kada smatraju da se bilo koji međunarodni problem može riješiti mirnim putem. Knjiga je rezultat dugogodišnjeg i pasioniranog istraživačkog rada.

Uloga diplomatije u rješavanju međunarodnih i međudržavnih problema veoma je važna tema koja doprinosi izgradnji i očuvanju mira u svijetu. U dijelu knjige koji se odnosi na historijat nastanka država na zapadnom Balkanu, autori rekonstruiraju ono što velikodržavni nacionalisti žele da se zaboravi.

Općenito, želim istaći važnost ove knjige u sadašnjem i budućem vremenu. Nadam se da će u svakodnevnom radu poslužiti pravnim, političkim i diplomatskim teoretičarima i praktičarima. Inače, knjiga je namijenjena poslovnim ljudima, diplomatama i svima onima koje iz bilo kojih razloga interesira problematika vezana za međunarodne probleme i ulogu diplomatije u njihovu rješavanju.

Posebna vrijednost knjige

ogleda se u autorstvu dvojice univerzitetskih radnika iz dviju države s prostora zapadnog Balkana koje se nalaze u procesu pridruživanja EU i NATO-u i koje su dugi niz godina opterećene brojnim međunarodnim problemima. Ovakav poduhvat veoma je zahtjevan i iziskuje veliki trud, a autori su pokazali da se ovakvo djelo može kvalitetno uraditi bez obzira na brojne barijere (nepoznavanje jezika, velika udaljenost i sl.). Ističem poseban kvalitet i značaj dijela knjige koji govori o aktuelnom stanju međunarodnih i međudržavnih nesporazuma između država zapadnog Balkana i osnovnim karakteristikama geopolitičkog položaja Balkana, što je novina u našoj literaturi. Ako se ima u vidu radno iskustvo oba autora, onda ova knjiga nema samo teorijski značaj.

Ova knjiga je moderna jer prati realne savremene diplomatske tokove u rješavanju međunarodnih problema. Sadržajno je bogata teorijskim pristupom diplomatiji i njenim konkretnim aktivnostima u rješavanju međunarodnih problema na zapadnom Balkanu.

Ova knjiga također je izvanredna za praćenje nastave i vježbi, te za stjecanje osnovnih spoznaja iz oblasti diplomatije i njene uloge u rješavanju međunarodnih i međudržavnih problema. Autori

su prije predgovora istakli da se protivne upotrebi sile u rješavanju međunarodnih i međudržavnih problema što je, ujedno, i moto knjige. Istaknuli su i to da će ovo djelo biti na raspolaganju studentima da na najlakši i najbrži način konsultiraju bitne i najvažnije pojmove iz oblasti međunarodnog prava, diplomatsko-konzularnog prava i vanjske politike.

Autori su podvukli da je ovo skromno djelo, međutim, radi se o jednoj zaista odličnoj knjizi u kojoj je na jednom mjestu sublimirano sve ono što se o diplomatiji i njenoj ulozi u rješavanju međunarodnih i međudržavnih problema treba znati. Za sve one koji će diplomatiju proučavati ili se njome baviti ovo je nezaobilazno štivo. Autori su, u tehničkom smislu, napravili svojevrstan hardware iz oblasti diplomatije s tačno pobrojanim i identificiranim svim onim što je bitno za ulogu diplomatije u rješavanju međunarodnih i međudržavnih problema na zapadnom Balkanu.

Autori su na vrlo pristupačan i razumljiv način kroz 7 poglavlja koja su međusobno komplementarna i u stručnom smislu imaju kontinuitet, predstavili međunarodne probleme na zapadnom Balkanu i ulogu diplomatije u njihovu rješavanju od etimološkog značenja i nastanka do rješavanja

istih u okviru međunarodnih organizacija.

U historijskom osvrtu na prve pojavne oblike međunarodnih problema autori su se vratili skroz do historijskih činjenica starih istočnih naroda koji već govore o začecima pojedinih ustanova međunarodnog javnog prava: ugovor o miru, prijateljstvu i savezu između egipatskog faraona Ramzesa II i hetitskog cara Hatušila III iz 1278. godine p. n. e., čuvena prepiska egipatskih faraona Amenofisa s palestinskim i sirijskim vladarima iz sredine II milenija p. n. e. (Telamarnska prepiska); analiza Biblije dovodi do interesantnih zaključaka o normama odnosa Jevreja prema drugim narodima; grčke državice u međusobnim ratovima primjenjivale su određena pravila ratnog prava, međunarodne arbitraže, ugovora o savezu i sl.; Rimljani su imali posebnu grupu od 20 svećenika – *fecijala* za vođenje poslova sa stranim narodima, koji su vremenom stvorili posebno pravo (*ius sacrum, ius fetiale*), a pored *ius civile*, za reguliranje položaja stranaca u Rimu razvilo se posebno pravo – *ius gentium*, za čiju se primjenu starao poseban pretor – *praetor peregrinus*.

Također se kratko osvrću i na historiju funkcioniranja diplomatije na zapadnom Balkanu i

hronologiju najvažnijih događaja u ovom dijelu Evrope, te međunarodnom diplomatskom i vojnom angažiranju u njihovu rješavanju.

Autori ove knjige fenomen međunarodnih i međudržavnih problema na zapadnom Balkanu i ulozi diplomatije i njihovu rješavanju uistinu žele pokazati i dokazati fenomenom u historijskom, funkcionalnom i strukturalnom pogledu. Obilato se koristeći metodom kompariranja, u istu ravan, jednu naspram druge, stavljaju dvije verzije poimanja rješavanja međunarodnih i međudržavnih problema: upotrebom sile (odbacuju je) i mirnim putem (zalažu se za to).

U prvom poimanju odnosno pristupu rješavanja međunarodnih i međudržavnih problema tretiraju kao koncentriranje na politiku sile i unilateralizma.

U drugom poimanju polaze od načela sistemskog mirnog rješavanja međunarodnih i međudržavnih problema, uzimajući je kao sredstvo pomoću kojeg se doprinosi miru i sigurnosti u svijetu.

Upravo ovaj drugi pristup jeste takav da autori žele pokazati da se djelovanje diplomatije te međunarodni i međudržavni problemi ne odvijaju u nekom praznom prostoru koji je ograničen samo granicama jedne države, nego je

on u interakciji s drugim državama koje okružuju određenu državu i od kojih ona prima stalne inpute. Taj vanjskopolitički sistem u uporedbi s unutarpolitičkim sistemom autori ocjenjuju amorfnim.

Autori ističu važnost procesa donošenja odluka u prevenciji rješavanja međunarodnih i međudržavnih problema za koji kaže da sam po sebi nije sistem, ali ga radi lakšeg pojašnjavanja i preciznosti u potpunosti pojašnjavaju. U načelnoj strukturi međunarodnih i međudržavnih problema autori ističu: ulaze, izlaze koji izazivaju svojevrsan feedback, koji ponovo prerasta u ulaz te apostrofira ključne riječi: vanjska politika, sistemski pristup, okruženje, vanjskopolitički faktori – koji dominiraju u priči o međunarodnim i međudržavnim problemima.

Identificirajući i analizirajući sadržaj međunarodnih i međudržavnih problema, autori prihvataju taksonomiju britanskog autora Farradsa: društvenu strukturu i kulturne tipove, ekonomske i prostorne elemente i međunarodni kontekst, kojem dodaju međunarodne konferencije kao način rješavanja međunarodnih i međudržavnih problema.

Autori, također, ističu važnost komparativnih analiza vanjske politike upućivajući da se prihvati određena doza uopćavanja i da

se kroz sljedeća četiri polja u svakom društvu izvrši kompariranje: stepen institucionalizacije vanjske politike, otvorenost ili zatvorenost društva, homogenost ili heterogenost društva i stepen modernizacije jedne države i društva.

Za ilustriranje određenih tvrdnji u ovoj knjizi autori se vraćaju i u prošlost, u vrijeme nastanka pojedinih država na zapadnom Balkanu, stalno komparirajući političke procese i situacije, želeći time dokazati da je uloga diplomatije vrlo kompleksna i u punom smislu riječi ima veliku ulogu u međunarodnim odnosima.

U određenom smislu to su i uspjeli u ovoj knjizi, koja je urađena na jednom vrhunskom naučnom nivou, gdje su uspjeli ukazati na svu složenost, ali i subtilnost, senzibilitet i značaj diplomatije koji je nezaobilazan ako se želimo ozbiljno baviti rješavanjem međunarodnih i međudržavnih problema.

Autori se u ovoj knjizi bave već općeprisutnim izazovima ili bolje rečeno dvojbama koje donose međunarodni i međudržavni problemi i njihovi procesi, ustvari autori ovdje prosuđuju međunarodne i međudržavne probleme na zapadnom Balkanu, kao dio ukupnih međunarodnih i međudržavnih problema u svijetu.

Ukazali su i upozoravaju na ostale nesporazume na zapadnom Balkanu koji mogu pokrenuti destruktivne procese i postati izvori nesigurnosti.

Pitanje sigurnosti apostrofiraju kao neupitno, a refleksije napora EU na smanjenju mogućnosti za izbijanje novih ratova uopće ne dovode u sumnju.

Bune se na briselsku birokratiju koje, po njima, već sada ima previše i koja iritira svojim restrikcijama i pravilima te na jedan nepodnošljiv i ponižavajući način pokušava unificirati narode. To, po njima, izaziva strah od gubitka narodnog identiteta i državnog suvereniteta koji nije rezultat racionalnih kalkulacija.

Autori smatraju, a dobrim dijelom slažem se s njima, da se ne može i ne mora sve propisati i da ne moramo svi biti isti. Kako kažu, cilj je demokratskih evropskih institucija i diplomatskih napora učiniti da značenje i utjecaj političkih elita manje-više odgovara razmjerama povjerenja koje im društvo pruža i da se tako na najbolji način vrši prevencija nastanka međunarodnih problema i njihovo rješavanje u potpunosti.

Kroz cijelu knjigu osjeti se određena želja autora da „stara dama Evropa“ zadrži dominaciju i onaj dio heterogenosti koji je, uvjetno rečeno, čini najodgovornijom za

zapadni Balkan kao dio njena teritorija.

I na kraju, jedan generalni dojam o ovoj knjizi koji će vjerovatno steći svako ko je pročitao. Ona je doista vrlo praktična i korisna za bilo kakvo učenje iz oblasti međunarodnih odnosa, međunarodnog prava i diplomatije. Autori su htjeli i uspjeli na jedan benevolentan na-

čin približiti ovo štivo onome ko ga čita, te je stvarno dojmljivo kako su na vrlo inteligentan i pismen način uspjeli odvojiti važno od nevažnog iz ove kompleksne materije i staviti to u ovu knjigu. Rukopis ove knjige kategoriziram kao veoma značajan rad i preporučujem za štampanje i objavljivanje.

dr. Smail Čekić